

FARVÄL FALSTAFF!

Varje kväll när operan började och alla 370–390 besökare satt sig (vi fick sälja extrastolar och ståplatser) var själva cirkus-föreställningen slut. Ut ur manegen rusade direktör Falstaff och hans gäng av clowner, akrobater, elefantskötare och skäggig dam. Deras back-stage blev vår publiks on-stage.

Nu är allt över. Scenen är riven, kostymerna på tvätt, elefanten tillbaka på Malmö Opera och alla dessa strålande medarbetare har gått vidare åt varsitt håll. Minnet av värme, skratt och gemenskap berikar oss och gör

Lars Arvidson och Fredrik af Klint som Falstaff och Bardolfus.
Foto: Martin Hellström

det enklare att möta nya utmaningar. Jag vill också tro att de 5 600 som upplevde "Falstaff" bär med sig ett ljusst minne inför höstmörkret som väntar. Världen blir lite vackrare, livet lite lättare, med kultur runt om oss. Och människor. Som avslutnings-sången i sommarens föreställning:

"Allting på jorden snurrar, allting förändras, men det går om man skrattar i glada vänners lag."

Tack sommaren, tack publik och vänner och tack alla medarbetare. Tankarna på sommaropera 2015 surrar redan; vad sägs om ett tredje och sista år med Shakespeare?

Catarina Gnosspelius

Kära Läckövänner!

Varma kvällar har avlöst heta dagar. Slottets metertjocka murar bevarar värmen och det innebär behagliga temperaturer inne på slottet hela hösten. Det är bra, eftersom vi numer har öppet naturum ända fram till juletid och visar slottet på beställningar även efter 1:a oktober. Kalendarier för verksamhetsåret har skapats för stora och små, för musikälskare, konstvänner, historieintresserade och naturmänniskor. Samtidigt konstaterar vi att många av oss berikas gärna av såväl, musik som konst, historia och natur. Att dessutom få en god måltid i anslutning,

gör att våra gäster återkommer. Den turistiska delen börjar nu bli lite mindre hektisk även om vi noterar många utländska besökare såhär i slutet av augusti och början av september. Under kommande månader är vi glada för de många grupper som bokat in sig för sammanträden, seminarium, festmåltider och inte minst skolklasser. Vi sjösatte inför detta år ett omfattande skolprogram tack vare sponsring av Dinaförsäkringar och Sparbanksstiftelsen Lidköping. Tillsammans med lärare har ett gediget skolmaterial, kopplat till läroplanen tagits fram, vilket innebär att samtliga elever från kommunens alla skolor förlägger skoldagar på Läckö Slott och naturum vid två tillfällen. Detta har fallit verkligt väl ut och vi räknar med en fortsättning under kommande år. I skrivande stund kan vi också konstatera ännu en operasuccé – "all time high" och att antalet övernattnings i naturum Vänerskärsgården Victoriahuset ökar markant. Vi har redan gett oss i kast med planering av kommande verksamhetsår och vill samtidigt passa på att tacka våra vänner i föreningen för allt stöd och värmande ord vi får av er. På återseende!

Magnus Lönnroth

FÄRD TILL EKEBO OCH LUSTHUSHOLMEN

Fyrtioåttio personer var anmälda till utfärden, som på grund av ostadigt väder tog sin början i Folke Ekesbos svinhus, där vi fick en genomgång av gårdens ursprung, livet runtomkring och diverse lagtexter.

Timmer forslades över isen från Stora Eken i maj 1784 för att bygga befintligt bostadshus. Det byggdes av slottkamrer Anders Brandt och kallades byggningskrivarställe under Läckö och var tjänstebostad. Enligt anteckningar bekostade Brandt bygget med egna medel. Han var en föregångare inom lantbruk och hade 10 personer i sitt hushåll vid sitt frånfälle. Såväl siden- som silverkläder fanns omnämnda i bouppteckningen.

Gården finns nämnd i jordeboken; 1360 då den skänktes till biskopen i Skara, 1567 som Åbo, 1619 som Ekesbo Bryngelsbo och 1645 som Ekebo Lars Nilsgården. Gården friköptes från kronan 1930.

På gården finns en genuin drängstuga i fullt beboeligt skick, ett utdass med brutet tak, smedja, jordkällare, ladugård, förråd, svinhus m.fl. byggnader. Det stora huset

byggnadsminneförklarades 1988 och senare även hela gårdsmiljön. Vid infarten ligger vackra stora stenar på rad. De utgjorde brofästet till en äldre bro över Ullersund. Det var en fröjd att få besöka denna unika gårdsmiljö! Flera angränsande fastigheter var gästgivaregårdar varav

1988 som tog upp order av handlande Karl XI såg till att det skulle finnas skjuts till Tolsjö och till Lurö med båt. Spiltor skulle finnas till tre hästar. Till tack för gästfriheten överlämnades en Läckökruka till Ulla och Folke Ekesbo.

Regnet hängde tungt i luften.

Foto: Henrik Eckervald

Gården Traneberg som har ägarlängder från 890 köptes av Magnus Gabriel 1660. Den bestod då av 300 ha jordbruksmark, 1 700 ha skog inklusive 480 holmar, 33 torp och 7 hemman. Han renoverade Marie Kapell och namngav det efter sin hustru. Efter 19 år skänkte han gården till sin syster Maria Sofia, som pantsatte den och gick på det viset miste av den.

På Lusthusholmen byggde Magnus Gabriel ett lusthus vars grund kan ses än idag. Hit

en finns kvar idag. De lydte under gästgivarestadgan och var utsatta för regelbunden syn. Anmärkningar fanns på att grisar gick inne i huset, avträde saknades och att ett fönster saknade glas. Husen var omgivna av berg därför fick grisarna vara inne. De som övernattade i det mycket primitiva boendet var resande, med egen häst och vagn,

åkte vi en kort sträcka efter en riklig och välsmakande lunch på Läckö Golf. Lusthuset verkar ha haft storleken av den översta delen av nuvarande rådhus i Lidköping. Tur att vi hade Ingrid Johnsson som sakkunnig guide, på egen hand hade vi nog inte hittat grunden!

Britmari Brax

DESTINATION DJURÖ

Djuröskärgården blev nationalpark redan 1991 och är kanske fortfarande Sveriges mest otillgängliga nationalpark. Läget mitt ute i öppen sjö och med åtta kilometer till närm-

aste fastland gör kanske att båtägare med mindre båtar drar sig för en resa dit. Numer har även vi som är utan båt möjlighet att få uppleva naturen på Djurö. En resa som börjar på Läckö i naturum. Där samlas vi, tolv förväntansfulla resenärer, för att få en introduktion om resmålet av dagens naturguide Anton Larsson. Sedan tar oss "M/S Ekefjord" med skepparen Anders Ydergren ut på Vänerne förbi Ekens och Lurö skärgårdar för att efter ca två timmars resa angöra bryggan på Djurö. Där möts vi av en natur som fått utvecklas fritt under senaste mansåldern. Tidigare när ön var bebodd fanns både åkrar och ängar, dessa har nu till viss del övergått i mossmarker. 1912 inplanterades hjortar för att göra ön till jakt- och djurpark. Det finns fortfarande en stam på 20-talet hjortar, som betar och håller sly borta.

Vi följer vandringsleden över ön och Anders Ydergren berättar om folket som bebott ön och tar med oss in i jaktvillan som direktör Kempe byggde 1901 och som fortfarande står möblerad och orörd sedan hans tid. Vi vandrar genom skogen där lugn och stillhet råder och vår naturguide visar på den varierande växtligheten som finns på Djurö. Vår matsäck äter vi vid strandkanten, på öns östra sida, innan det är dags att vandra tillbaka till båten för hemfärd över Vänerne vågor.

Ingrid Johnsson

ÅRSMÖTET &
INVIGNINGEN
2014
se Lackoslott.se

AKADEMISK KVART

Sommaren på Läckö bjuder på många evenemang, stora som små, men alltid intressanta och av hög kvalitet. Den här soliga sommardagen i slutet av juli föreläste trädgårdens mästare Simon Irving i dagens akademiska kvart. Ett tjugotal intresserade åhörare hade mött upp. Varje dag i juli och en bit in i augusti har olika föredragshållare hållit i en akademisk kvart. Just den här dagen blev kvarten lite längre, då publiken hade många intressanta frågor angående slottsträdgården.

Simon gick tillbaka till slottets storhetstid, alltså 1600-talet och den stilbildande trädgården tillhörande Wilton House och dess franske arkitekt Isaac du Caus. Magnus Gabriel De la Gardies egen trädgårdsmästare Daniel Valdon flyttade antagligen till Läckö år 1660. Två år senare förser han trädgården med båggångar och indelar den i kvarter. 1991 byggdes åter igen korgbågiga pergoler, nu beklädda med avenbok. Valdon hade ingen mindre än självaste Olof Rudbeck d. ä. som sakkunnig rådgivare vid planeringen av de "svårskötta och sällsynta" växterna, som Magnus Gabriel köpte in från hela Europa. Liksom Simon gör idag.

Här har nu provodlats över 100 olika sorters sallad. Simon delar också med sig av sina erfarenheter till traktens kravodlande bönder om vilka sorter som passar att odla just här. Terroir är ett viktigt begrepp i kravcertifieringen. Både trädgården och restaurangen är kravgodkända. Certifieringen medför mycket extra pappersarbete, vilket är en av de uppgifter Simon har under vintern. En annan är planering av växtsorter och logistik. 17 000 växter ska sås och få plats i trädgårdens 900 m². Tre omgångar med 17 olika salladssorter ska planteras ut och skördas vartannat huvud. Det får aldrig se tomt ut i raderna. Salladen, kålen blandade med luktärter, krasse och

Gångarna ger spänning och svalka.

andra blommor i böljande rader ska alltid vara vackert att se. Ett lite ovanligare inslag är kardonen (*Cynara cardunculus*) vars bladstjälkarna smakar som kronärtskocka. För att få den eftertraktade, milda smaken måste stjälkarna blekas i 3-4 veckor. Den lindas då in i säckväv innan den ska skördas. En läckerhet som på hösten serveras i slottets restaurang Whita Hjorten.

Ett nytt projekt som Simon räknar på är spaljerade fruktträd vid murarna. Det skulle rymmas cirka 50 träd. Så odlades under 1600-talets stränga vintrar. Varje träd behöver beskäras en gång i månaden under växtsäsongen. Varje beskärning tar en och en halv timma. Finns det ekonomi till det? Det är sådant Simon gör planer för innan ett nytt projekt kan sjösättas. I trädgården arbetar förutom Simon 1,7 personer på helår, fyra personer i början av säsongen och sen trappas styrkan ner.

Nu i höst återstår lite skördearbete, grässådd till grund för nya komposten, vila och sen drömmar och planering för 2015.

Ulla-Märta Tall

MUSIK I KYRKAN

Sommarkyrkoteamet från Sunnersbergs församling har med sång och musik fyllt slottskapellet med ljuvliga toner många gånger i sommar.

NÅGRA AV TUSEN GÅRDAR I GREVSKAPET- EN HÖSTRESA MED LÄCKÖ VÄNNER

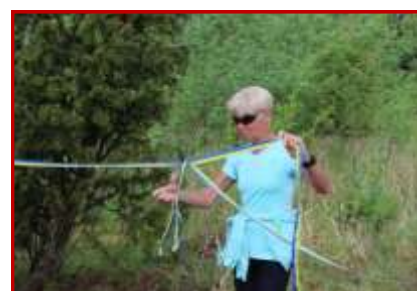
Lördagen den 20 september inbjuder föreningen Läckö Vänner till en rundtur med buss bland gårdar i grevskapet. Turen går i trakterna kring Skara - Lidköping och Vara. Reseledare och kunnig guide under dagen blir föreningens egen medlem Karl-Ivar Ekesbo. Han kommer garanterat att berätta mycket intressant om gårdarna och deras kopplingar till Magnus Gabriel De la Gardie. Några "gäster" ansluter under turen och bidrar till berättandet.

Bussturen startar klockan åtta i Lidköping och stannar även till i Skara. Det blir en heldagstur med beräknad hemkomst till Skara kl. 17.30 och Lidköping kl. 18.00.

På resvägen utlovas gott fika på Varnhems slottscafé och en lunch på Närebo utanför Lidköping. Kostnaden är 450:- per person.

En mer detaljerad resplan finns på föreningens hemsida. Det går också bra att kontakta Bodil Warolin, per mail warolin.b@telia.com, eller tel. 0707-523335 för mer information eller anmälan. Plats för 50 personer.

Bodil Warolin

PROMENADER FÖR HJÄRTAT

I samband med den första av fyra promenader till förmån för forskning för hälsan invigde Evy Palm den nya naturslingan ut till Roparudden.

**Stiftelsen Läckö Slott och
Föreningen Läckö Vänner**

Box 2256
531 02 Lidköping
Tel 0510-48 46 60

Föreningens bankgiro 5749-1474

Läckö Vänners ordförande
Lars-Göran Lönnermark
Malmgatan 5, 532 31 Skara
Tel 0511-182 36
elg.lonnermark@swipnet.se

Sekreterare
Håkan Ridal
Tel 0501-185 26 h.ridal@telia.com

Skattmästare
Ingrid Johnsson
Tel 0510-101 73
ingrid.johnsson@kallandso.nu

Resor
Britmari Brax britmari@brax.nu
Bodil Warolin warolin.b@telia.com

Redaktör
Ulla-Märta Tall um.tall@telia.com

AVGIFTER

Årsmedlem 200:-/medlem och år
Guldmedlem 2 000:-/medlem och 10 år
Företagsmedlem 2 000:-/företag och år

FÖR MEDLEMMAR

Genom medlemskapet ger du värdefullt stöd till slottets verksamheter och du får:

- Inbjudan till sommarinvigningen.
- Gratis entré till slottet & trädgården.
- Se lackoslott.se för fler förmåner

ORDFÖRANDE HAR ORDET

"GOTT IST MIR ALLES"

I samband med Skara stifts tusenårsfirande visas utställningen "Kvinnor under tusen år i Skara stift". Fjorton kvinnor får träda fram, från skilda tider, och 1600-talet representeras av Maria Eufrosyne, hustru till Magnus Gabriel De la Gardie. Hon finns med för sin egen skull och som företrädare för det kyrkliga engagemang som var karakteristiskt för många kvinnor inom de högre stånden under denna den kyrkliga ortodoxins tid.

På det kända dubbelporättet av Hendrick Munnichhoven från 1653 framträder visserligen Magnus Gabriel i sin imposanta gestalt, men hans högra fot vilar på det nedre trappsteget. Så framhålls hustruns förnämre börd, hon var ju syster till Karl X Gustav och kusin till drottning Kristina. Troget stod hon under fyrtio år vid sin mans sida, från det storstilade bröllopet på Stockholms slott 1647 intill dess hon avled på Höjentorp 1687 efter att ha genomlevt förlusten av fem av de barn

hon fött och en smärtsam reduktion av den de la gardieska förmögenheten med ekonomiska påfrestningar som följd.

Liksom maken vistades hon naturligtvis olika tider på olika slott och herrgårdar, men hon var verkligen hemma på Läckö. Å ena sidan ensam med barnen när maken vistades på annan ort, å andra sidan omgiven av många tjänare och, förhoppningsvis, goda vänner.

Det som emellertid skänkte henne den djupaste trösten var hennes kristna tro. Hon hade som valspråk "Gott ist mir alles", "Gud betyder allt för mig", och orden ristades in på Läckö slotts väggar. Vi kan också föreställa oss att hon regelbundet förrättade sin andakt i slottskyrkan på Läckö. Vid 56 års ålder lät hon utge en andaktsbok med bibelord och böner. Andaktsboken gavs ut anonymt men spreds i vänkretsen.

I Svenskt biografiskt lexikon kan vi läsa att hon 1682 författade en självbiografi "till att tacka och lova min Gud för alla sina gudomliga välgärningar, som han har bevisat mig alltifrån min ungdom till närvarande stund".

Vårt Läckö finns alltså med också i denna vandringsutställning som vill uppmärksamma kvinnans viktiga roll i kyrkolivet under tusen år i Västergötland.

"Kvinnor i Svenska kyrkan i Skara stift" har tagit fram utställningen.

Lars-Göran Lönnermark

Leg.vet. Håkan Ekesbo

Stort tack till Veterinärhuset som
bekostat detta utskick av
Läckö Vänners Medlemsbrev!

Föreningens årsmöten har under många år hållits i samband med invigningen av årets utställningar. Det har varit stressigt och trångt på grund av de olika arrangemangen. 2013 och 2014 har styrelsen valt att skilja på årsmöte och invigning. Erfarenheten av detta är mycket god. Det är en fördel ha årsmöte utan tidspress och att kunna erbjuda ett eget program med Läckötema och bra information. Dessutom kan vi erbjuda möjlighet till en god måltid i Hvita Hjorten till rabatterat pris. Medlemmarna inbjuds som vanligt till invigningen och därmed erbjuds två program på försommaren.

Håkan Ridal